

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurmak isteyenler için AÇIKLAMA

I. MAHKEME HANGİ İŞLERE BAKAR ?

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınmış olan temel haklarının çiğnenmesinden şikayetçi olan bireylerin başvurularını **belirli koşullar altında** değerlendiren bir uluslararası mahkemedir. Uluslararası bir antlaşma olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Avrupa devletlerinden bir çoğu, bireylerin **bazı temel haklarına** saygı gösterme yükümlülüğü altına girmiştir. Bu haklar, Sözleşme'de ve sadece bazı ülkelerce kabul edilmiş olan, Sözleşme'ye Ek 1, 4, 6, 7 ve 13 numaralı Protokollerde gösterilmiştir. Mahkeme'ye başvuruda bulunurken, ekte bulacağınız adı geçen metinleri, ve bazı devletlerin ilgili çekincelerini incelemeniz tavsiye olunur.

2. Sözleşme'ye taraf bir devletçe, bu temel haklardan biri veya birkaçının ihlalden ötürü kendinizi **şahsen ve doğrudan mağdur** olarak değerlendiriyorsanız, Mahkeme'ye şikayette bulunabilirsiniz.

3. Mahkeme, ancak **Sözleşme ve Ek Protokollerinde yer alan hakların** ihlaline ilişkin şikayetleri inceleyebilir. Mahkeme, ulusal yargı organlarına göre bir istinaf mahkemesi konumunda değildir ve onlar tarafından verilen kararları ne ortadan kaldıracaktır, ne de değiştirebilir. Mahkeme'nin şikâyet konusu olan makam nezdinde, lehinize doğrudan bir müdahalede bulunma yetkisi de yoktur.

4. Mahkeme ancak Sözleşme'yi ve ilgili Protokolü onanmış (ekteki listeye bakınız) devletlere karşı yapılan ve **belirli bir tarihten sonraki** olaylara ilişkin başvuruları kabul eder. Bu tarih, şikâyet edilen devlete, ve şikâyetin hangi metin (bizzat Sözleşme ya da Ek Protokollerinden biri) ile güvence altına alındığına göre değişir.

5. Mahkeme'ye ancak, **bir kamu otoritesinin** (Parlamento, idare, mahkeme vb) sorumluluk alanına giren işlemlerinden dolayı şikâyette bulunabilirsiniz. **Mahkeme özel kişi veya kuruluşlara karşı yapılan şikâyetlere bakmaz.**

6. Sözleşme'nin 35. maddesi 1. paragrafı gereğince, Mahkeme'ye ancak **iç hukuk yolları** tüketildikten ve **nihai karar tarihinden itibaren altı ay içinde başvurulabilir.** Bu kabul edilirlilik koşullarına uymayan bir başvuru Mahkeme tarafından incelenemez.

7. Bu nedenle, Mahkeme'ye başvurmadan önce ilgili devletin hukuk sisteminin sunduğu ve şikâyetinizin konusunu oluşturan duruma çözüm getirebilecek **tüm hukuk yollarını** denemiş olmanız şarttır. Aksi halde, bu yolların etkisiz kaldığını kanıtlamanız gerekecektir. Dolayısıyla önce, en yüksek dereceli mahkemeye kadar tüm yetkili ulusal yargı organlarına başvurmanız, ve onlar önünde Mahkeme'ye sunmayı düşündüğünüz şikâyeti, en azından özü itibarıyla dile getirmiş olmanız gereklidir.

8. İç hukuk yolları tüketilirken, **ulusal mevzuatın öngördüğü usule**, ve özellikle de süreye ilişkin kurallara uygun hareket edilmelidir. İç hukuk yollarını tüketmek üzere yaptığınız başvurular, size yükletilebilecek bir kusurla, örneğin süre, görev veya usul yönünden reddedilirse, Mahkeme başvurunuzu inceleyemeyecektir.

9. Bununla birlikte, bir mahkeme kararından, özellikle bir mahkumiyetten şikayetçi iseniz, olağan kanun yollarını kullandıktan sonra muhakemenin iadesi yoluna başvurmanız şart değildir. Ayrıca, af talebinde bulunmuş olmak, ya da yargı dışı çözüm yolu aramak da gerekli değildir. Bu çerçevede parlamentoya, devlet başkanına, hükümete, bakanlıklara veya “ombudsman” lara sunulan dilekçeler, kullanılması şart iç hukuk yolu niteliğinde sayılmaz.

10. Yetkili en yüksek ulusal yargı merciinin verdiği karardan itibaren Mahkeme’ye başvurmak için **altı aylık süreniz** vardır. Bu süre, muhakemenin iadesi, af ve veya herhangi bir başka mercie yaptığınız yargı dışı çözüm talebinin reddinden itibaren değil, ulusal yargı usulünün olağan akışında nihai kararının size veya avukatınıza tebliğinden itibaren işlemeye başlar.

11. Altı aylık süre Mahkeme’ye sunduğunuz, ve özet olarak da olsa şikayetinizin konusunu açıklıkla dile getirdiğiniz **ilk mektupla** veya doldurulmuş başvuru formunun gönderilmesiyle kesilir. Sadece bilgi isteyen bir mektup altı aylık süreyi kesmez.

12. Bilginiz açısından, Mahkeme tarafından incelenen başvurulardan % 90’ının, yukarıda belirtilen şartlardan biri veya birkaçına uyulmadığı için kabul edilemez bulunduğu konusuna dikkatinizi çekerim.

II. MAHKEME’YE NASIL BAŞVURULUR ?

13. Mahkeme’nin **resmi dilleri** İngilizce ve Fransızca’dır, ancak size daha kolay geliyorsa, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü’ne Sözleşme’yi imzalamış devletlerin resmi dillerinde de yazabilirsiniz. Usulün ilk aşamasında Mahkeme’den bu dilde yazılmış mektuplar alabilirsiniz. Fakat daha sonraki aşamalarda, özellikle de sunduğunuz şekli ile Mahkeme’nin başvurunuzu kabul edilemez bulunduğunu belirtmediği ve aksine şikayetleriniz konusunda Sözleşmecî Devlet’in yazılı görüşünü almaya karar verdiği aşamadan itibaren, Yazı İşleri Müdürlüğü’nden gelen tüm mektup ve belgeler İngilizce veya Fransızca olacaktır. Aynı şekilde sizden veya temsilcinizden gelecek yazışmaların da İngilizce veya Fransızca dillerinde olması istenecektir.

14. Mahkeme’ye yapılan başvurular yalnızca posta yolu ile gönderilebilir (**telefonda yapılan başvurular kabul edilmez.**) Faks veya elektronik posta ile yapılacak başvurular daha sonra **posta ile gönderilecek başvuru metniyle teyid edilmedikçe** geçerli sayılmayacaktır. Şikayetinizi sözlü olarak açıklamak için Strasbourg’a bizzat gelmenize gerek yoktur.

15. Başvurunuzla ilgili bütün yazışmalar aşağıdaki adrese gönderilmelidir :

Monsieur le Greffier de la
Cour européenne des Droits de l’Homme
Conseil de l’Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX.

Mahkeme’ye gönderdiğiniz yazışma ve belgeleri birbirine tutturmak için lütfen zımbalamayınız, yapışkan bant ile veya herhangi bir başka madde ile yapıştırmayınız veya bağlamayınız. Tüm sayfaları sırasına göre numaralandırınız.

16. İlk mektubunuz veya başvuru formunuzun alınmasından sonra, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü, adınıza açılan **dosyanın numarasını size bildirecektir. Bu numara, daha sonraki bütün yazışmalarda yer almalıdır.** Daha sonra, sizden şikayetinize ilişkin belge, bilgi veya tamamlayıcı açıklamalar talep edilebilir. Bununla birlikte, Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü şikayetçi olduğunuz devletin yürürlükteki hukuku hakkında bilgi veremeyeceği gibi, ulusal hukukun yorumu ve uygulanmasına ilişkin hukuki mütalaada da bulunamaz.

17. Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü ile yazışmalarınızda sizden **istenenleri zamanında ve tam olarak** yerine getirmeniz yararınıza olacaktır. Yanıt vermemeniz veya her türlü gecikme dosyanızın incelenmesinin devamı ile ilgili iradenizi sürdürmediğiniz değerlendirilmesine yol açabilir.

18. Eğer şikayetlerinizin Sözleşme veya Ek Protokoller ile güvence altına alınan haklarla ilgili olduğunu ve yukarıda sayılan koşulları yerine getirdiğinizi düşünüyorsanız, başvuru formunu **özenle ve okunaklı bir biçimde doldurarak, başvurunuzun incelenmesi için gerekli olan belgelerin bir örneğini de ekleyerek, en kısa sürede ve en geç Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü'nün ilk mektup tarihini izleyen altı ay içinde gönderiniz.** Başvuru formu ve ilgili belgeler belirtilen süre içinde Mahkeme Yazı İşleri Müdürlüğü'ne geri gönderilmezse, dosyanızın incelenmesinin devamı ile ilgili iradenizi sürdürmediğiniz değerlendirilmesine yol açacak ve **başvuru dosyanız yok edilecektir.**

19. Mahkeme İç Tüzüğü'nün 47. maddesi gereğince başvuru formu **şağıda belirtilenleri kapsamalıdır :**

a. Şikâyetlerinizin, ve dayandıkları **olayların özeti,**

b. **Sözleşme ile güvence altına alınan haklarınızdan** hangilerinin ihlal edildiğini düşündüğünüz konusunda açıklama,

c. **İç hukuk yollarını tüketmek için hangi makamlara** başvurduğunuz konusunda bilgi,

d. Şikâyet konusu olayla ilgili olarak kamusal mercilerce verilmiş **kararların** bir listesi. Bu listede, ilgili kararların tarihi, kısa özeti, kararı alan makamın adı da yer almalıdır. Mektubunuza bu kararların birer kopyası eklenmelidir. (Gönderdiğiniz belgeler size iade edilmeyeceğinden, belgelerin **asıllarını değil, yalnızca suretlerini göndermeniz** rica olunur).

20. Mahkeme İç Tüzüğü'nün 45. maddesine göre, başvuru formu bizzat tarafınızdan veya temsilciniz tarafından **imzalanmış** olmalıdır.

21. Kimliğinizin açıklanmasını istemiyorsanız, bunu belirtmeniz ve yargılamanın aleniyeti ilkesinin istisnası niteliği taşıyan bu talebi gerekçelendirmeniz gereklidir. **Mahkeme kimliğin saklı tutulması taleplerini** istisnai durumlarda ve ancak gerekçesini haklı bulursa kabul edebilir.

22. Başvurunuzun ilk aşamasında, bir avukat tarafından temsil edilmeniz yada sizi temsil eden kişinin mutlaka avukat olması gerekmez. Ancak Mahkeme'nin şikayetleriniz konusunda Sözleşmecî Devlet'in yazılı görüşünü almaya karar verdiği aşamadan itibaren, usul gereğince, bir avukat tarafından temsil edilmeniz istenecektir. Özel muafiyet durumları hariç, bu kişi, Sözleşme'yi imzalamış devletlerde avukatlık mesleğini icra ile yetkilendirilmiş olmalı ve Mahkeme'nin resmi dillerinden birini (İngilizce ve Fransızca) en azından anlama düzeyinde kullanabilmelidir. Bu aşamadan itibaren, Mahkeme'den gelecek yazışmalar iki resmi dilden biri ile yapılacaktır. Aynı şekilde, sizden yada temsilcinizden gelecek mektupların da, resmi olmayan bir dilde yazışma yapılması konusunda özel izin alındığı durumlar haricinde, iki resmi dilden biri ile yapılması gerekmektedir. Mahkeme'ye **bir avukat veya temsilci aracılığıyla** başvurmak isterseniz, başvuru formuna ek olarak bir **yetki belgesi** sunmanız gereklidir. Bir tüzel kişiyi (şirket, dernek vb.) veya bir grup bireyi temsil eden kişi, yasal temsilcilik sıfatını kanıtlamalıdır.

23. Mahkeme başvurunuzun hazırlanması amacıyla avukat tutmanız için **adli yardım** sağlamaz. Mahkeme önündeki usulün ileri aşamalarında (başvurunun davalı hükümete yazılı görüş alınması amacıyla iletilmesi kararından sonra) avukat tutmak için maddî imkânınız yoksa ve Mahkeme davanızın görülebilmesi için gerekli buluyorsa, adli yardımdan yararlanabilirsiniz.

24. Mahkeme'de başvurular ücretsiz incelenmekte olup, dosyanızın gidişatı ile ilgili bilgiler size Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından bildirilecektir. Usul, en azından başlangıçta yazılıdır ve bu nedenle Mahkeme'ye bizzat gelmeniz gerekmemektedir.

(Tur)

İMZA TARİHLERİ

(23/06/2006)

Devlet	Sözleşme CETS 005	Protokol No. 1 CETS 009	Protokol No. 4 CETS 046	Protokol No. 6 CETS 114	Protokol No. 7 CETS 117	Protokol No. 12 CETS 177	Protokol No. 13 CETS 187
Almanya	03/09/53	13/02/57	01/06/68	01/08/89			01/02/05
Andorra	22/01/96			01/02/96			01/07/03
Arnavutluk	02/10/96	02/10/96	02/10/96	01/10/00	01/01/97	01/04/05	
Avusturya	03/09/58	03/09/58	18/09/69	01/03/85	01/11/88		01/05/04
Azerbaycan	15/04/02	15/04/02	15/04/02	01/05/02	01/07/02		
Belçika	14/06/55	14/06/55	21/09/70	01/01/99			01/10/03
Bosna Hersek Cumhuriyeti	12/07/02	12/07/02	12/07/02	01/08/02	01/10/02	01/04/05	01/11/03
Bulgaristan	07/09/92	07/09/92	04/11/00	01/10/99	01/02/01		01/07/03
Çek Cumhuriyeti	01/01/93	01/01/93	01/01/93	01/01/93	01/01/93		01/11/04
Danimarka	03/09/53	18/05/54	02/05/68	01/03/85	01/11/88		01/07/03
Ermenistan	26/04/02	26/04/02	26/04/02	01/10/03	01/07/02	01/04/05	
Estonya	16/04/96	16/04/96	16/04/96	01/05/98	01/07/96		01/06/04
Finlandiya	10/05/90	10/05/90	10/05/90	01/06/90	01/08/90	01/04/05	01/03/05
Fransa	03/05/74	03/05/74	03/05/74	01/03/86	01/11/88		
Gürcistan	20/05/99	07/06/02	13/04/00	01/05/00	01/07/00	01/04/05	01/09/03
Hırvatistan	05/11/97	05/11/97	05/11/97	01/12/97	01/02/98	01/04/05	01/07/03
Hollanda	31/08/54	31/08/54	23/06/82	01/05/86		01/04/05	
Birleşik Krallık	03/09/53	18/05/54		01/06/99			01/02/04
İrlanda	03/09/53	18/05/54	29/10/68	01/07/94	01/11/01		01/07/03
İspanya	04/10/79	27/11/90		01/03/85			
İsveç	03/09/53	18/05/54	02/05/68	01/03/85	01/11/88		01/08/03
İsviçre	28/11/74			01/11/87	01/11/88		01/07/03
İtalya	26/10/55	26/10/55	27/05/82	01/01/89	01/02/92		

Devlet	Sözleşme CETS 005	Protokol No. 1 CETS 009	Protokol No. 4 CETS 046	Protokol No. 6 CETS 114	Protokol No. 7 CETS 117	Protokol No. 12 CETS 177	Protokol No. 13 CETS 187
İzlanda	03/09/53	18/05/54	02/05/68	01/06/87	01/11/88		01/03/05
Kıbrıs	06/10/62	06/10/62	03/10/89	01/02/00	01/12/00	01/04/05	01/07/03
Liechtenstein	08/09/82	14/11/95	08/02/05	01/12/90			01/07/03
Letonya	27/06/97	27/06/97	27/06/97	01/06/99	01/09/97		
Litvanya	20/06/95	24/05/96	20/06/95	01/08/99	01/09/95		
Lüksemburg	03/09/53	18/05/54	02/05/68	01/03/85	01/07/89		
Macaristan	05/11/92	05/11/92	05/11/92	01/12/92	01/02/93		01/11/03
Makedonya Cumhuriyeti	10/04/97	10/04/97	10/04/97	01/05/97	01/07/97	01/04/05	01/11/04
Malta	23/01/67	23/01/67	05/06/02	01/04/91	01/04/03		01/07/03
Moldova	12/09/97	12/09/97	12/09/97	01/10/97	01/12/97		
Monako	30/11/05		30/11/05	01/12/05	01/02/06		01/03/06
Norveç	03/09/53	18/05/54	02/05/68	01/11/88	01/01/89		
Polonya	19/01/93	10/10/94	10/10/94	01/11/00	01/03/03		
Portekiz	09/11/78	09/11/78	09/11/78	01/11/86	01/03/05		01/02/04
Romanya	20/06/94	20/06/94	20/06/94	01/07/94	01/09/94		01/08/03
Rusya	05/05/98	05/05/98	05/05/98		01/08/98		
San Marino	22/03/89	22/03/89	22/03/89	01/04/89	01/06/89	01/04/05	01/08/03
Sırbistan	03/03/04	03/03/04	03/03/04	01/04/04	01/06/07	01/04/05	01/07/04
Slovak Cumhuriyeti	01/01/93	01/01/93	01/01/93	01/01/93	01/01/93		
Slovenya	28/06/94	28/06/94	28/06/94	01/07/94	01/09/94		01/04/04
Türkiye	18/05/54	18/05/54		01/12/03			
Ukrayna	11/09/97	11/09/97	11/09/97	01/05/00	01/12/97		01/07/03
Yunanistan	28/11/74	28/11/74		01/10/98	01/11/88		

Türkiye

Sözleşme'nin 15 § 3. maddesine ilişkin 6 Ağustos 1990 tarihli bildirim

Sözleşme'nin 5, 6, 8, 10, 11 ve 13. maddelerine ilişkin yapılmış olan askıya alma talepleri, 5 Mayıs 1992 tarihi itibarı ile Sözleşme'nin 5. maddesi ile sınırlandırılmış ve 29 Ocak 2002 tarihinde de tamamen geri çekilmiştir.

Sözleşme ve Ek Protokol No. 1 ile İlgili Çekinceler (Güncelleme : 14 Kasım 2003)

“Sözleşme ve Ek Protokol incelenmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 10 Mart 1954 tarihinde oylanan 6366 sayılı Kanun hükümleri gereğince, Ek Protokol'ün ikinci maddesine konulan çekince saklı kalmak üzere kabul edilmiştir.”

6366 sayılı Kanun'un 3. maddesi:

“Ek Protokol'ün 2. maddesi, 3 Mart 1924 tarihli, 430 sayılı Tevhid-i Tedrisat Kanunu hükümlerine hâlel getirmez.”